

ในสภาพการณ์หรือบรรยากาศทางเศรษฐกิจของไทยรวมทั้งบรรดาประเทศกำลังพัฒนาใหม่ทั้งหลาย (Emerging Economies) ที่ต้องเผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ และมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนส่วนใหญ่ให้สูงขึ้น (ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อยู่ดีกินดีมากขึ้น) ที่สำคัญการพัฒนาเพื่อยกมาตรฐานการครองชีพนั้นจะต้องคำนึงถึงผลในเชิงพลวัต (Dynamic) มีความยั่งยืน (Sustainable) ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวของภาคเศรษฐกิจการผลิตทั้งเกษตร อุตสาหกรรม และบริการให้แข่งขันได้ เช่น การพัฒนาระดับโครงสร้างพื้นฐานในแต่ละด้านของประเทศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เช่น มาตรฐานการให้บริการด้านสาธารณสุข บริการการศึกษา การสร้างความมั่นคงปลอดภัยในสังคมที่ดีขึ้น ฯลฯ เรียกได้ว่าเศรษฐกิจกำลังก้าวเข้าสู่ช่วงการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ ซึ่งการตัดสินใจดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวก็มีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจ “ความไม่สมดุล” ที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งจะยกมานำเสนอให้ช่วยกันขบคิด 2-3 ประเด็น

ประเด็นแรก คงจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นเรื่องความไม่สมดุลของระดับการพัฒนาระหว่างแต่ละพื้นที่ในประเทศ (ความเจริญทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในแต่ละจังหวัดในประเทศไทย) โดยเฉพาะพื้นที่ กทม.และ

ปริมณฑล กับพื้นที่ในเขตที่ห่างไกลออกไป ประเทศไทยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ รูปแบบการพัฒนาเป็นการสร้างหรือพัฒนาให้พื้นที่หนึ่งๆ เสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นให้มากขึ้น การพัฒนาของอุตสาหกรรมของไทย จึงเป็นการโยกย้ายปัจจัยการผลิต (ที่สำคัญ ได้แก่ ทุนและแรงงาน) ไปยังพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา แทนการกระจายของอุตสาหกรรมเพื่อให้เข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการผลิตที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ผลจากการพัฒนาในลักษณะดังกล่าว ทำให้บางพื้นที่ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าพื้นที่อื่น เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงาน ทำให้พื้นที่ที่แรงงานโยกย้ายออกไปขาดปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจตามกลไกเดิมหรือศักยภาพเดิมที่มีมาก่อน จึงพัฒนาได้ช้าและถูกทิ้งให้ล้าหลัง เกิดเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่สอง สืบเนื่องจากการขาดความสมดุลในประเด็นแรก ความไม่สมดุลระหว่างผลิตภาพการผลิต (Productivity) ของปัจจัยการผลิตทั้งปัจจัยทุนและแรงงานขีดความสามารถในการใช้ประโยชน์จากแรงงาน และทุนในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันเกิดปัญหาการจัดสรรปัจจัยการผลิต (Resource Allocation) การใช้ประโยชน์จากปัจจัยทุนและแรงงานในแต่ละกลุ่ม แต่ละพื้นที่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันมาก ทำให้การกำหนดมาตรการทางเศรษฐกิจและการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่ตั้งไว้ย่อมด้อยประสิทธิภาพลง ความรุนแรงของความไม่สมดุลของผลิตภาพ

การผลิตปรากฏในรูปของความแตกต่างระหว่างระดับรายได้ต่อหัวของประชากร โดยเฉลี่ยในจังหวัดที่มีรายได้สูงที่สุดของประเทศเทียบกับจังหวัดที่มีรายได้ต่ำที่สุดของประเทศ ซึ่งมีช่องว่างระหว่างกันมาก หรือแม้แต่เปรียบเทียบระหว่างรายได้โดยเฉลี่ยของแรงงานที่ทำงานใน กทม. กับแรงงานที่ทำงานในต่างจังหวัด นอกจากนี้ ในระบบเศรษฐกิจไทยยังพบว่ามีความแตกต่างในเรื่องผลิตภาพการผลิตของปัจจัยทุนในแต่ละพื้นที่อีกด้วย ความไม่สมดุลในเรื่องนี้ จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการกำหนดมาตรการ เพื่อแก้ไขปัญหาคือ ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจและสังคม

ประการที่สาม เป็นความไม่สมดุลในตลาดการเงินระหว่างผู้ต้องการเงินทุน (ผู้กู้) กับผู้มีเงินทุน (ผู้ออม) จากโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำมากจากปัจจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้มีสภาพคล่องส่วนเกินมาก และการเคลื่อนย้ายสภาพคล่องเหล่านี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อระบบเศรษฐกิจได้ โดยเฉพาะต่อระบบเศรษฐกิจเปิดขนาดเล็ก อัตราดอกเบี้ยในระดับที่ต่ำมากนั้น สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการดำเนินนโยบายทางการเงินแบบผ่อนคลายเป็นการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

การดำเนินการในลักษณะนี้ในสภาวะการณ์ปกติจะเป็นการดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจที่เครื่องมือ (หรือนโยบาย) ไม่สอดคล้องกับหน้าที่ (หรือเป้าหมาย) กล่าวคือ ปกติการดำเนินนโยบายการเงินจะมีเป้าหมายเพื่อดำรงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ปัจจุบันในหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งไทย กลับใช้นโยบายทางการเงิน เพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ หรือกระตุ้นให้เกิดการขยาย

ตัวทางเศรษฐกิจมากกว่า (ได้แก่ มาตรการเสริมสภาพคล่อง หรือ QE) จนนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านมองว่า การดำเนินนโยบายทางการเงินในลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่ได้แตกต่างจากการทำสงครามค่าเงินแต่อย่างใด และถูกมองว่า จะเป็นการดำเนินนโยบายเฉพาะกิจเป็นการชั่วคราว และเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจกลับเข้าสู่สภาพปกติแล้ว ก็จะต้องหยุดการดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ และจะต้องดำเนินนโยบายในทางตรงข้าม เพื่อปรับโครงสร้าง (ในที่นี้หมายถึงอัตราดอกเบี้ยในกลับสู่ระดับปกติของระบบเศรษฐกิจนั้นๆ)

ดังนั้น เราจึงต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ระดับอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินปัจจุบันนั้นต่ำกว่าที่ควรจะเป็นในสภาพเศรษฐกิจปกติ ปัญหา คือ การดำเนินการในลักษณะนี้ (ซึ่งควรจะเป็นการชั่วคราว) จะเป็นไปได้ไม่นานเพียงใด และเมื่อจำเป็นต้องกลับคืนสู่ระดับอัตราดอกเบี้ยปกติจะมีผลกระทบอย่างไรบ้างต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม และที่สำคัญไม่น้อยกว่ากัน คือ ถ้ามีเหตุให้ต้องดำเนินการเฉพาะกิจไปเรื่อยๆ เป็นเวลานานๆ จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อตลาดการเงินและโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง “ผู้กู้” (ขาดประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากเงินทุน เพราะต้นทุนทางการเงินต่ำ) และ “ผู้ออม” (ถูกบีบบังคับให้ต้องยอมแบกรับความเสี่ยงที่สูงขึ้น เพื่อรักษาระดับผลตอบแทนที่ต้องการ) นอกจากนี้ การขาดความสมดุลในด้านนี้ยังเสี่ยงต่อการทำให้เกิดการเก็งกำไรได้ง่ายขึ้น และอาจก่อให้เกิดฟองสบู่ขึ้นในระบบเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งก็อาจจะลงท้ายด้วยการมีวิกฤตเศรษฐกิจในรอบใหม่ก็เป็นได้ ■